

Mgr. Pavel Brunclík. Adriena Šimotová - obrazy, které nejsou ani ze sebe ani pro sebe.

Úvahy o komunikaci v autorčině tvorbě

Disertační práce

FHS Katedra filosofie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ladislav Benyovsky CSc.

Práce Mgr. Pavla Brunclíka je svým způsobem ojedinělá: věnuje se dílu velké české umělkyně, avšak tak, že současně sleduje myšlenkové předpoklady její tvorby. Autorovi to umožňuje sama koncepce disertace: postupuje sice chronologicky, ale v každé fázi této chronologie si všímá širšího kontextu. Tímto způsobem se pak do jeho výkladu výtvarné tvorby dostávají problémy komunikace, fenomén setkání, dějinnost a jiné, takže zahrnuje i podněty současné filosofie (fenomenologie, zásadní význam Emmanuela Levinase, Martina Bubera či Karla Jaspersa, navazující filosofie existence a samozřejmě i další, pokud jsou pro pochopení práce Adrieny Šimotové nějak relevantní). Disertaci napomáhá samozřejmě i osobní seznámení s malířkou, které však nikdy nepřekrývá pohled informovaný především dílem a hledáním jeho širších souvislostí. To platí jak pro důležité mezníky v životě Adrieny Šimotové, protože díky vyprávění objevuje disertace méně známé (a důležité) detaily z jejího dětství (například blízký kontakt se Svetozarem Nevole), tak i pro to, co se týká jejího seznámení s J. Johnem (a vůbec význam Kaplického ateliéru).

Již zde se začínají rýsovat některé důležité motivy, s nimiž bude Adriena Šimotová vlastně celý život různě pracovat: temporalita, smrtelnost a současně transcendence. Brunclíkovy interpretace jsou velmi výstižné, například pokud jde o "rozcházení", když malířka od klasické malby na plátně přechází k jiným textiliím, experimentuje se sklem a pracuje s papírem, není to samoučel, nýbrž snaha nalézt adekvátnější prostředky pro vyjádření křehkosti existence a současně i transparenci "významu a souvislostí smyslu orientujících lidskou existenci" (s. 17). Vlastně již na prvních stránkách, věnovaných 60.-70 letům, tak Pavel Brunclík nalézá určitý klíč k tvorbě A. Šimotové jako celku, a to jak v jejích konstantách, tak i proměnách (například přechod od štětce k jiným nástrojům slouží prohlubování intence). Ale právě proto, že se disertace tak podrobně věnuje vztahu mezi technikou, která slouží hledání významu existenciálních situací, právě proto je důležitá konfrontace s filosofií, v tomto případě s Jaspersem a jeho "mezními situacemi". Vůbec je příkladné, jakým způsobem Pavel Brunclík integruje myšlení do tvorby, kterou sleduje. V žádném případě nejde o plochou ilustraci anebo banální juxtapozici. Adriena Šimotová je svébytnou odpovědí na záhadu lidské existence, ale ne "vůbec", nýbrž právě ve vztahu ke zcela konkrétním historickým situacím. Proto je nezbytné věnovat se i různým neoficiálním seskupením (ať v 50. letech, ať v době tzv. normalizace), jejichž byla A. Šimotová nikoli jen součástí, nýbrž tím, kdo spoluutvářel i jejich étos. V neposlední řadě svým vztahem k transcendenci smyslu a hledání způsobů, jak tuto transcendenci vyjádřit, aniž by byla převedena na imanenci (viz výborná pasáž o opuštěném klášteře v Hostinném, který se stává v další části práce až leitmotivem).

Disertace však obrací pozornost i k širším souvislostem tvorby v 70. letech a později, když uvažuje o performativní dimenzi tvorby A. Šimotové, přesněji však řečeno v jejím vztahu k fenoménu komunikace (naléhavě pociťovaném právě v době jejího omezování), což ukazuje, že tvorba Knížáka, Štembery, Mlčocha, Milera a dalších nebyla nějakým vychýlením, nýbrž svébytnou odpovědí na domácí poměry, jakkoli přijímala ohlasy odjinud. Stejně jako tomu bylo i v případě Adrieny Šimotové, jakkoli její "akce" navazovaly na dosavadní její tvorbu, a právě proto jsou ztvárněním určitého prožitku opuštěného klášteře, který je sám určitým symbolem, a právě proto místem, kde lze vystavovat tvorbu přesahující pouze pozemský rozměr existování. A opět: této fázi se Pavel Brunclík věnuje velmi důkladně, opírá se o nejrůznější svědectví, ale právě proto má jeho pohled na dílo samo více vrstev, přesně mapuje cestu k prostorovým kresbám či svitkům, perforacím atd.

Jistým syntetizujícím zamyšlením je pak ona část disertace, která se věnuje významu *stopy* v díle A. Šimotové, která se spojuje s časovostí a komunikací a vlastně je již určitým přechodem k otázce "co udělat pomocí obrazů?", kterou Pavel Brunclík zodpovídá, když ukazuje vliv myšlení E. Levinase na tvorbu A. Šimotové. Tato kapitola je v závěrečné části práce, ale vlastně ji spíná s jejím začátkem, s genezí motivů komunikace ve vztahu já-ty (je zřejmé, že zde jsou i značné rozdíly mezi Levinasem a Buberem), přičemž však ono "ty" je radikálně Jiný/Jiné. Právě to, co je za prožíváním transcendence u A. Šimotové a pro co hledá ve své - až neuvěřitelně rozmanité, pokud jde o "prostředky" - tvorbě nějaký adekvátní výraz (viz třeba její "extatické postavy", aloe vlastně i práce s pigmenty a otiskem).

Pavel Brunclík předkládá práci, která originálním způsobem spojuje monografické zpracování díla s hledáním jeho předpokladů, přičemž tyto předpoklady jsou v rovině myšlení. A současně tyto předpoklady orientují proměny tvorby - což se týká materiálů, prostředků, formátů i způsobů její prezentace. Doplnění disertace o rozhovory a dokumentární fotografie je vlastně vzhledem k charakteru textu zcela na místě. V tomto ohledu je to práce velice užitečná, výborná a v mnoha ohledech přesahuje požadavky na tento typ práce kladené. Práce by si zasloužila publikování.

Disertaci pokládám za výbornou a doporučuji její přijetí Vědeckou radou.

Miroslav Petříček
Ústav filosofie a religionistiky FF UK

26. XI. 2023